

VIORIEL DOMENICO

COMANDOUL
de partid și de stat
TIMIȘOARA

VIOREL DOMENICO

COMANDOUL
de partid și de stat
TIMIȘOARA

Editura IRRD
București, 2014

Redactor de carte: Carmen Rădulescu
Copertă și tehnoredactare: Alina Vlăsceanu

© 2014, Editura IRRD, București
Toate drepturile asupra acestei ediții sunt rezervate
IRRD

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
DOMENICO, VIOREL

Comandoul de partid și de stat Timișoara /
Viorel Domenico. - București : Editura Institutului
Revoluției Române din Decembrie 1989, 2014

Bibliogr.

ISBN 978-973-85888-9-9

CUPRINS

Răspunsuri la întrebări grele	p. 7
Metodă inedită de investigare și analiză istorică	p. 11
Un început cețos	p. 15
La București se ridică ceața. La Timișoara, încă, persistă	p. 29
Parada militară	p. 33
Asaltul asupra C.J.P. – Martori și mărturii	p. 40
Comandoul de partid și de stat	p. 46
Lupta de uzură macină structura sistemului	p. 56
18 decembrie: Ziua care dă în clocot	p. 75
Operațiunea „Trandafirul”	p. 87
Aroanța bucureștenilor	p. 90
19 decembrie: muncitorimea se revoltă	p. 98
Gușă la „ELBA”	p. 107
20 decembrie. Ies muncitorii!	p. 112
Trădarea generalilor și... soluția Dăscălescu – Bobu	p. 128
Rătăcit în dialog	p. 134
Cuvântare Nicolae Ceaușescu	p. 149
După cuvântare – complicații, evoluții	p. 161
Planul	p. 172
Decretul privind instituirea stării de necesitate	p. 176
Au intrat prin față, au ieșit prin dos	p. 182
Unde era Timișoara?	p. 187
Contramaniestația	p. 191
Mitingul lui Ceaușescu	p. 206
Corabia răzvrătiților	p. 214
Securitatea... ..	p. 232
Unul dintre revoluționari – fișă de portret	p. 241
Sindromul Medrea	p. 244
Capturarea liderilor	p. 260
22 decembrie. Dimineața	p. 270
Sindromul Viorel Oancea	p. 278
Greul de-abia începe	p. 284
Radu Bălan – antecedente	p. 291
Vine Radu Bălan	p. 294
Lorin Foruna: plecarea la București	p. 303
Radu Bălan – la Tipografie!	p. 307
Rezoluția finală – Radu Motica	p. 312
O Revoluție terminată	p. 314
Addenda	p. 323

Răspunsuri la întrebări grele

COMANDOUL DE PARTID SI DE STAT – TIMIȘOARA. O nouă carte a domnului Viorel Domenico, din seria pe care a consacrat-o relevării adevărului despre evenimentele din decembrie 1989 care au schimbat soarta României. Era așteptată. Autorul o datora cititorilor săi pe care i-a obișnuit cu rigoarea și originalitatea analizei efectuată prin prelucrarea unui imens volum documentar și faptic, din care – cu vocație de cercetător și perspicacitate de anchetator independent și nepărtinitor – a înlăturat sterilul și a extras cristale de adevăr pe care le-a pus în cărțile care l-au consacrat. Cu toată bogata producție editorială având ca temă Revoluția, nimeni nu va putea să se aplece în viitor asupra istoriei de acum un sfert de veac, fără să țină seama de cărțile domnului Domenico.

Valoarea studiilor elaborate de Viorel Domenico derivă, îndeosebi, din metoda originală pe care o folosește. Metodă care trădează dubla sa ascendență, de jurnalist-scriitor și de ofițer cu solidă educație și profunde cunoștințe de teorie militară ale cărei principii le-a folosit: *concentrarea efortului* de cercetare prin abordarea secvențială a evenimentelor în evoluția lor și *tratarea pe părți* a acestora, nu pe ansamblu. Capcane pe care alți autori nu le-au evitat. Și a pus în drepturi, cu excelente rezultate, analiza psihologică și comportamentală a eroilor aflați în vâltoarea unor evenimente cu care se confruntau pentru prima dată. Și totul conexasat la atmosfera, obiceiurile ori moravurile epocii. Așa s-au născut „*După execuție a nins*” care a clarificat procesul și execuția soților Ceaușescu; „*Ceaușescu la Târgoviște*” care a pus spotul de lumină pe secvența 22–25 decembrie; „*Revoluția de ghips – 22 decembrie 1989, între orele 10 și 16*” care a investigat evoluțiile din sediul fostului C.C. al P.C.R., înainte și după sosirea generalului Victor Stănculescu ca și mutarea revoluției de la sediul C.C. la Televiziune și M.Ap.N.; „*De cealaltă*

parte a Baricadei – demnitari comuniști în Revoluția Română din Decembrie 1989” care relatează conduita nomenclaturii rămase în C.C. după plecarea Ceaușeștilor, cu o valoroasă ADDENDA despre Miturile Revoluției Române.

Și acum, „**COMANDOUL DE PARTID ȘI DE STAT – TIMIȘOARA**”. Era spațiul gol din „Tabelul periodic” al cărților despre Revoluție ale domnului Domenico. Pe care îl completează strălucit, oferind cititorului avizat răspunsuri logice, credibile la numeroase întrebări care au rămas peete albe în istoria celor 7 zile dramatice timișorene, până când liderii de drept ai Frontului Democratic Român, născut în Foaierul și Balconul Operei, au hotărât „să-l afilieze, să-l integreze și să-l includă” în Frontul Salvării Naționale. În componența provizorie a Consiliului Național al acestuia, „*din partea timișorenilor; nicio persoană care a dus greul manifestațiilor anti-regim. Doar László Tőkés – cu totul nereprezentativ pentru efortul revoluționar de excepție, pentru tributul de sânge al timișorenilor*”.

Un prim răspuns oferit. Pentru prima dată se explică cum prezența la locuința lui Tokeș a câtorva enoriași maghiari veniți în apărarea pastorului lor aflat pe cale de a fi mutat în altă localitate, a stimulat adunarea unui grup amorf de oameni pe baza „reflexului condiționat” format de existența cozilor, că poate „s-a băgat sau se dă ceva”. Grup care s-a radicalizat aflând că acolo se petrece o nedreptate. „*Un început cețos*”, care a făcut ca în România „*Revoluția să înceapă pe o stradă lăaturalnică din Timșoara*”, la 16 decembrie 1989.

În tratarea subiectului, autorul face distincție între etape: 16-17 decembrie, marcată inițial de distrugeri, vandalisme ale unor oameni fără căpătâi dar și începutul revoltei prin asaltul asupra sediului Comitetului Județean de Partid (Consiliului Județean) determinat de eșecul lamentabil al Paradei Militare ordonate de ministrul Milea. Bucureștiul „iese din ceață”, realizează că la Timișoara se întâmplă ceva foarte grav pentru regim. Astfel, 17 decembrie este ziua în care se decide și se trimite la Timișoara ceea ce autorul numește inspirat „**Comandoul de Partid și de Stat**” care se substituie cu aroganță, și, deci cu efect dezastruos, organelor locale. Represiunea din noaptea de 17-18 decembrie soldată

cu morți, răniți și arestați este pusă pe bună dreptate de timișoreni pe seama celor veniți de la București. Tot în 18 decembrie se dezvăluie cititorului împrejurările operațiunii codificate „TRANDAFIRUL”, dispusă de Elena Ceaușescu, prin care se aduc la București și se incinerează trupurile a 43 de revoluționari uciși.

În mod paradoxal, în această etapă, inclusiv în ziua de 18 decembrie, cei aproape un sfert de milion de timișoreni încadrați în marile întreprinderi și instituții, inclusiv activiștii și directorimea, merg la muncă și sunt preocupați de îndeplinirea sarcinilor de plan. Nu știau ce se întâmplă în orașul lor?! Nici presa locală nu relatează nimic despre evenimentele grave în desfășurare. Până în 19 decembrie când muncitorimea se revoltă. Cornel Pacoste la U.M.T., primul secretar Bălan și generalul Gușă la ELBA confrunțați cu miile de muncitori află că nu ei au provocat distrugerile, că prezența armatei pe străzi îi stresează și-i ofensează. Se declanșează greva generală. Gușă promite și, de comun acord cu ministrul apărării Milea, retrage armata de pe străzi în entuziasmul miilor de timișoreni care scandează pentru prima dată „Armata e cu noi!”.

Etapa 20-22 decembrie consemnează un alt paradox. Cele două revoluții de la Timișoara: una la sediul Consiliului Județean unde delegația protestatarilor îl silește pe Dăscălescu, venit și el din București, să primească un Program minim de măsuri desprinse din revendicările timișorenilor. Și revoluția celor din Balconul Operei, susținuți de un număr mult mai mare de manifestați, unde Dăscălescu refuză să meargă. Se nasc firesc gelozii între liderii de la Consiliu și cei de la Operă, care nu încetează nici după contopirea celor două grupuri de protestatari la Operă.

Multe pagini sunt închinată de autor ilustrării ultimelor zbateri ale „Comandoului”, impulsionat și de revenirea lui Ceaușescu din Iran, pentru lichidarea Revoluției timișorene prin absurdă idee a contrademonstrației cu membri ai Gărzilor patriotice aduși din județe din Oltenia care să ocupe Piața Operei, ca și prin planificarea operației tip comando pentru capturarea liderilor din aceeași clădire. Ambele eșuate lamentabil.

„Sindromul Medrea” și „Sindromul Oancea” sunt tratate de autor în așa fel încât cele două personaje să fie așezate în adevăratele lor dimensiuni, iar adevărul în ceea ce-i privește să fie servit cititorului: „colonelul Medrea a făcut ceva; Generalul Medrea spune altceva”.

Pagini antologice de analiză psihologică, similare celor din „Revoluția de ghips” (Montanu: „Generale, un pahar cu apă la d-l președinte”!), cu care autorul ne-a obișnuit, sunt prilejuate de descrierea momentului intrării delegației de protestatari de la Consiliul Județean în clădirea înțesată de securiști înarmați pentru tratative cu Dăscălescu. Frica că nu vor ieși vii de acolo i-a marcat într-atât încât mulți, care în stradă strigaseră „Jos Guvernul”!, l-au salutată cu deferență: „Să trăiți, tovarășe Prim-ministru”. Ca și tensiunile din foaierea Operei, amplificate de acuzații reciproce că ar fi securiști; amenințări cu armele; voluntarismul lui Lorin Fortuna în impunerea propriilor păreri și în asumarea liderșipului F.D.R. – „ori președinte ori nimic” – care au dat naștere la certuri, la segregarea în grupuri pro și contra Fortuna, în moderați și radicali; blocarea lui Claudiu Iordache în subsolul Operei etc. Evoluții de natură să servească planului structurilor de forță întocmit de echipa Dăscălescu-Bobu-Coman de anihilare și scoatere din „joc” a Balconului Operei.

Revoluția Română din decembrie 1989, „O dezordine tragică împotriva unei ordini barbare” (Petre Roman) are încă multe pete albe. Cartea lui Viorel Domenico elimină multe dintre ele și dă răspuns multor întrebări grele.

General (r) dr. Nicolae Spiroiu

Metodă inedită de investigare și analiză istorică

Revoluția Română din Decembrie 1989, parte a unui proces care a schimbat esențial istoria europeană și nu numai, a preocupat cercetătorii și analiștii din cele mai diverse domenii: de la istorie la politologie; de la psihologie socială la teorii ale comunicării și imagologie. Urmarea a fost apariția a sute de lucrări și studii, ediții de documente, filme și documentare cinematografice, memorii etc., care compun sau uneori recompun în memoria colectivă evenimente, fapte și fenomene dramatice care au declanșat și, apoi, au condus la răsturnarea regimului Nicolae Ceaușescu. În această impresionantă istoriografie și literatură memorialistică se împletesc imagini ale adevărului istoric – scos la suprafață cu profesionalism și acribie științifică de către istorici – cu reprezentări subiective și părtinitoare, ale celor care au fost martori sau participanți la acele evenimente. Martorul și participantul la Revoluția română din Decembrie 1989 nu se pot substitui cercetătorului din domeniul istoriei. Cel din urmă posedă „știința” cercetării și a mânăirii instrumentelor de analiză pentru a reface tabloul desfășurării evenimentelor, în întregul lor, semnificațiile mutațiilor declanșate de acestea și repercusiunile lor asupra viitorului societății românești.

Viorel Domenico demonstrează, în lucrarea *„Comandoul de partid și de stat Timișoara”*, că istoricul și participantul la revoluția română din decembrie pot să conlucreze într-o ecuație care să conducă la aflarea adevărului din acele zile dramatice. Acest lucru a fost posibil prin adoptarea unei tehnici speciale de investigare și analiză istorică prin care participanții la revoluție povestesc ceea ce au trăit în stradă, iar cercetătorul „verifică” cele afirmate cu ajutorul documentelor de arhivă.

Autorul lucrării „*Comandoul de partid și de stat Timișoara*” este pe deplin conștient că Revoluția Română din Decembrie 1989 este un moment controversat al istoriei noastre, dar nu s-a angajat în disputele ce privesc aprecierea sintetică a evenimentului (a fost revoluție, revoltă populară sau lovitură de stat?), ci a reconstituit cu ajutorul martorilor/participanților la evenimente și pe baza documentelor aspectele sale particulare și, mai ales, rolul jucat de participanți, fie ei indivizi sau instituții. Astfel, cititorul obține propria reprezentare/imagie asupra evenimentelor din Decembrie 1989 și devine parte integrantă a dialogului și polemicilor care au apărut pînă acum pe marginea acestor momente controversate.

În istoria universală revoluțiile au creat mituri și eroi pozitivi și malefici, cu puternic impact asupra mentalului colectiv. Revoluția română nu a făcut excepție de la această regulă. În volumul de față, autorul nu ocolește, dar nici nu se angajează în polemici directe cu cei care au lansat miturile și au construit o anumită imagine a evenimentelor oferind propria versiune. În istoriografia românească a făcut carieră ideea potrivit căreia „*Revoluția română a început la Timișoara, scânteia fiind aprinsă de curajul unui om, reverendul László Tőkés, un pastor al Bisericii Reformate (Calviniste) și o parte din minoritatea etnică maghiară*” (Vladimir Tismăneanu, *Reinventarea Politicului, Europa Răsăriteană de la Stalin la Havel*. Iasi, Polirom, 1997, p. 204). În acest volum, Viorel Domenico își informează cititorul chiar de la primele pagini că „*românii au ieșit în stradă nu că l-ar fi cunoscut pe pastorul Tőkés și ar fi fost dispuși să îl ocrotească, ci pentru că împotriva lui se luase o hotărâre a regimului Ceaușescu. Iar în decembrie 1989, românii știau că orice măsură a regimului era abuzivă, restrictivă, era îndreptată împotriva oamenilor. Nu mai aveau încredere în nicio măsură luată de organele de partid și de stat. Tot ce se hotăra și venea de sus, de la centru, era perceput ca fiind în defavoarea cetățenilor*”. Nu sunt ocolite nici alte mituri și subiecte despre evenimentele de la Timișoara care au fost prezentate în istoriografia românească pe un continuum de la acceptare la negare, cum este teoria conspirației interne și externe. Adepții acestei teorii au fost

cei mai vehemenți demolatori ai mitului revoluției române, cu demonstrații spectaculoase nu arareori. Premisa de la care se pornește este aceea că în 1989, dar și mai devreme, a existat un consens între Occident și U.R.S.S. de a-l debarca de la putere pe Ceaușescu; În străinătate s-a urmărit în mod special crearea unui grup opoziționist, de dizidenți față de Ceaușescu, astfel încât aceștia să fie prezentați, mai târziu, ca promotori ai acțiunii de răsturnare a regimului. Modul cum sunt prezentate evenimentele, în cartea lui Viorel Domenico, sursele pe baza cărora se argumentează sau se contrazice o opinie despre ceea ce s-a întâmplat în acele zile în Timișoara fac posibil ca cititorul să nu mai accepte teoriile conspiraționiste indiferent de sursele lor, și să reevalueze episoadele și momentele revoluției de la Timișoara prezentate părtinitor și interesat în unele lucrări.

Lucrarea „*Comandoul de partid și de stat Timișoara*” este o apariție necesară pentru ca în memoria publică să nu se aștearnă uitarea peste o pagină de istorie scrisă cu sânge la Timișoara! Este un îndemn la asumarea trecutului din acele zile fără patimă și părtinire dar, mai presus, este o dovadă a faptului că nu putem accepta contraactualul în istorie, că nu putem accepta ideea celor care susțin că „*nici măcar atât n-a putut să facă poporul român, nici măcar o revoluție a lui! Evenimentele din Decembrie nu sunt opera sa, sunt ale Securității, ale «Înțelegerilor de la Malta» și ale serviciilor marilor puteri! Iar românii care au ieșit cu miile în stradă, au fost cu toții manipulați. Au murit ca proștii*”...(Claudiu Iordache, Timpul refuzului și al devoțiunii, Editorial în Caietele Revoluției, nr. 4, 2014, p. 3). Îndemn pasionații de adevăr și istorie să lectureze acest volum încredințându-i că vor avea o reală satisfacție intelectuală.

Prof. univ. dr. Constantin Hlihor

Un început cețos

Revoluția română din Decembrie 1989 a început în stradă.

Dacă în Polonia procesul revoluționar s-a declanșat într-o mare întreprindere din Gdansk, în Cehoslovacia a fost să fie într-o berărie din Praga. Dacă în Ungaria, s-a produs prin reformarea din interior a Partidului Comunist, în Bulgaria a avut loc în sediul Comitetului Central al Partidului Comunist, printr-o lovitură la Palat. În Republica Democrată Germană, cancelariile marilor puteri au avut cuvântul hotărâtor. Cuvânt exemplar, izbăvitor pentru toate regimurile est-europene.

În România, Revoluția a început pe o stradă lăturalnică, în Timișoara.

Era 16 decembrie 1989.

A fost adunarea câtorva enoriași maghiari în apărarea pastorului lor pe cale de a fi evacuat și mutat într-o altă localitate, în baza unei hotărâri judecătorești.

Cu timpul, însă, trecători prin zonă s-au atașat grupului inițial. Unii din curiozitate, alții dintr-un reflex condiționat format de existența „cozilor” din epocă: unde-i un grup de oameni, înseamnă că acolo s-au ... băgat ceva alimente la vreun magazin și poate „prind și eu să duc de-ale gurii acasă”.

Odată astfel atrași, oamenii intrau în vorbă, schimbau opinii, își vărsau năduful. Unii dintre ei înjurau șoptit conducerea de partid și de stat.

Era pentru prima dată în România lui Ceaușescu când adunarea oamenilor într-un spațiu public avea loc fără convocator de la partid și fără un motiv strict economic: nu se dădea nimic la casa pastorului, dar oamenii aflau că acolo se petrece o nedreptate, iar spiritele s-au încins mai ușor.

La început era o mișcare browniniană, dezordonată. Un du-te vino continuu. Unii intrau, alții ieșeau din grup. O agitație fără consistență, o brambureală fără cap și coadă.